

nejen na těchto konceptualizačních procesech, ale též na zkušenosti jedince a stupni konvencionalizace jazykových struktur. Autor se nad pojmy-procesy podrobněji zamýšlí a připomíná též existenci dvou kognitivních modelů jazyka – radiálního a síťového. Stať může posloužit i jako uvedení do kognitivní gramatiky.

Další příspěvky lingvistické části sborníku jsou již většinou zaměřené na užší a konkrétnější problematiku, např. (s přihlédnutím k ústřednímu tématu centra a periferie) na otázky lexikologické, na pomístní jména, označení barev, „literaronyma“ a antroponyma atd., na vymezenou problematiku gramatických kategorií, výstavby textu, výzkumu mluvených projevů, na otázky centra a periferie při výuce mateřského a cizím jazykům. V souboru více než třiceti statí lze nalézt témata „centrálnější“ a „perifernější“, neboť vymezení problematiky dávalo autorům možnost zařadit výsledky svých výzkumů v širokém spektru námětů a témat – od slovesného vidu a deklinace feminin až k „lašskému projektu“ Ondry Lysohorského, pojatému moderně jako příspěvek k záchraně jazykového euroregionu. V tomto smyslu lze sborník přes jednotící téma označit jako *miscellanea*, ale tím spíše si v něm každý zájemce o otázky jazykové problematiky centra a periferie najde svůj tematický okruh. Autoři pracují s nejnovější literaturou, využívají materiálu Českého národního korpusu, takže sborník lze doporučit i zájmu doktorandů a mladých vědeckých pracovníků.

Zdenka Trösterová

Vágenerová, M. – Měšťan, J. – Milevskaja, T. J.: **Jednáme rusky efektivně – samostatně – s jistotou**; vyšlo v ediční řadě „Brána do světa obchodu“ v nakladatelství J & M v Přísku v r. 2003. 95 s. ISBN 80-86154-46-7.

Po epoše přezíravých vztahů k ruštině jako jazyku někdejší totalitní velmoci dochází postupně k rozšíření normálních styků s částí světa, kterou pro její hospodářský i politický význam nelze z mapy světa vymazat. Výrazem této změny je mimo jiné edice řady slovníků, učebnic a jazykových příruček ruštiny, které tuto tendenci obřezují. Některé z nich se objevily spíše z konjunkturálních pohnutek a je to patrné i na jejich chabé úrovni; jiné však chtějí seriózně a efektivně napomáhat dalšímu pozitivnímu vývoji v uvedeném směru. Právě k nim patří tato nedávno vyšlá uvedená publikace jihočeských autorů (následující po příručkách s obdobným názvem, týkajících se němčiny, angličtiny, francouzštiny a italštiny).

Knížka obsahuje velké množství různých obrátů a slovních spojení potřebných při obchodních jednáních v ruštině, vybraných a seříděných na základě zkušeností, které získali její autoři při tlumočnické, překladatelské a pedagogické činnosti. Má dva základní oddíly, nazvané *Fráze obchodního jednání (7-72)* a *Užitečná spojení (73-88)*. První oddíl obsahuje nejrůznější výpovědi a obraty, které se vyskytují při obchodních jednáních (jsou tu řazeny v sloupcích: nalevo znění ruské, napravo české), druhý pak slovní spojení s klíčovými výrazy komerčního rázu jako *торговля* obchod, *рынок* trh, *спрос* poptávka, *предложение* nabídka, *скидка с цены* sleva z ceny, *рабат* aj.

Už při letmém seznámení s první částí příručky (7–72) ocení čtenář průmyslenost, s jakou jsou obraty seřazeny, aby logicky zachycovaly jednotlivé fáze obchodního jednání od začátku až k jeho závěru: *přivítání, představování, prezentace nového produktu, strate-*

gie jednání, předložení nabídky, cenová jednání, podmínky balení, pojištění, reklamace, ke konci pak *pozvání na oběd* či *občerstvení*. Obraty v rámci jednotlivých dílčích fází jednání pak rovněž nejsou řazeny nahodile, ale s důslednou logickou posloupností, takže uživateli umožňují rychle a úspěšně vyhledat výrazové prostředky potřebné v té či oné situaci. Lze tu najít popis různých postupů i způsoby vyjádření možných peripetií v jednání: jak lze např. jemnou formou předložit návrh, vyjádřit souhlas a uspokojení s průběhem jednání, vyjádřit mírný či kategorický nesouhlas s názorem partnera, jak oddálit odpověď, jak navrhnutou přerušit jednání, jak požádat obchodního partnera o vysvětlení, jak se omluvit při nečekaném odvolání z jednání apod. Samostatnou součástí tohoto oddílu, rovněž plně užitečnou, je v jeho závěru i soubor obecně užívaných konverzačních obrátů jako vyjádření omluvy, poděkování, politování, uspokojení, překvapení, rozhořčení, vyhýbavé odpovědi, slibu apod.

Nemenší pochvalu zaslouhuje sama jazyková stránka příručky. Jednotlivé obraty a fráze odpovídají obecné charakteristice jednacního stylu obou jazyků, ale zároveň respektují osobitosti každého z nich. Ekvivalenty nejsou nikde výsledkem mechanického překladu, ale jsou voleny s citlivým přihlédnutím k charakteristickým rysům výrazových prostředků, odrážejícím zvyklosti toho či onoho jazykového prostředí; srov. např. ekvivalenci těchto výpovědí: *Вы это всерьёз? Мыслите то opravdu vážнe?* (68) – *Очень сожалeю, но этот вопрос не ко мне. Je mi líto, ale já nejsem ta pravá osoba k zodpovězení této otázky* (29). – *Извините за беспокойство, можно задержать Вас на минутку? Omlouvám se, že Vás vyrušuji, ale měl byste minutku?* (31) Malou výhradu bychoom snad mohli tu a tam mít proti českému slovosledu některých výpovědí, neodpovídajícímu zcela aktuálnímu členění v ruském protějšku, např. *Упаковка бесплатна. Неúčтуютe nic за балeнe.* (59) Spíše: *За балeнe неúčтуютe nic.* – *Выполнение нашего заказа нас разочаровало. Jsme zklamáni provedením naší zakázky.* (61) Spíše: *Provedením naší zakázky jsme zklamáni.* Na věcném obsahu výpovědi, který je ve všech případech prvotní, se ovšem tím nemění nic.

Druhá část příručky (73–88) obsahuje 20 oddílů, které jsou vždy uvedeny heslem – klíčovým podstatným jménem komerčního významu (*торговля* – *obchod*, *рынок* – *trh*, *спрос* – *poptávka*...) V každém z oddílů pak najdeme řadu nejčastějších spojení obsahujících toto jméno, popř. výraz významově blízký nebo i příbuzné adjektivum. V některých podobných příručkách bývají takové soubory často jen snůškou výrazů, nahlučených kolem společného jmenovatele – daného jména. Jinak je tomu zde: v každém oddíle tvoří podstatnou, v některých případech i převažující část oddílu spojení příslušného jména se slovesy, která vyjadřují děje pro daný výraz příznačné. Taková spojení jsou pro dynamiku jednání přirozeně nejdůležitější. Tak např. pod heslem *кредит* čteme mj. *предоставить кредит* – poskytnout, *разрешить кредит* – obzvláště, *обеспечить кредит* – krytí ú., *требовать кредита* – požadovat ú., *использовать к.* – čerpat ú., *купить что-нибудь в кредит* – koupit něco na ú., *превысить (перерасходовать) к.* – překročit ú. aj. Náležitá pozornost je věnována případům, kdy je vazba v ruštině i v češtině odlišná, např. *налог на доходы юридических лиц* – *daň z příjmu právnických osob*, *н. на товары ширпотреба* – *spotřební d.*, *н. с дохода от капитала* – *d. z výnosu kapitálu*, *подоходный н.* – *d. ze mzdy* atd. (postrádáme zde jen spojení *н. на добавленную стоимость* – *d. z přidané hodnoty*). V celé příručce je na ruských slovech podtržením příslušné samohlásky důsledně označen přízvuk.

Obsah příručky umístěný v závěru je náležitě podrobný a spolehlivý (nebyl by však rychleji přístupný na začátku?). Jeho druhá část, *Užitečná spojení* (93), mohla možná být i zde pro rychlou informaci uvedena oboujazyčně.

Koncepci příručky, jejímu zpracování i její jazykové a grafické úrovni byla věnována pečlivá pozornost. Lze najít jen minimum drobných nedopatření (interpunkce – s. 5, 2 ř. sh.; s. 11, 7. ř. zd.; s. 39, 4. ř. zd., vynechávka – s. 93, 18. ř. zd.).

Knižka celkově působí velmi sympatickým dojmem. Obsahově, jazykově i svým plošným rozměrem bude nepochybně dobře sloužit všem účastníkům nejruznějších obchodních transakcí, kteří si ji vyberou za pomocníka.

Stanislav Žaža

Михальчук, Т. Г.: Практикум по речевому этикету: Учебное пособие, Могилев, 2000, 128 s.

Само название рецензируемой публикации уже дает представление о его содержании – русском речевом этикете. Автор детально описывает ситуации речевого этикета в следующих разделах: обращение и привлечение внимания, приветствие, знакомство, представление, приглашение, просьба, совет и предложение, согласие и несогласие с мнением собеседника, извинение, комплимент и одобрение, поздравление и пожелание, благодарность, прощание. Работа завершается описанием средств невербальной коммуникации.

Концепция настоящей книги заключается в том, что в каждом разделе дается теоретический материал и практикум. В свою очередь, практическая часть состоит из трех частей. В первой говорится, прежде всего, об истории русского речевого этикета и приводятся комментарии из книг по культуре речи. Вторая часть полностью посвящена функционированию выражений речевого этикета в разговорной речи. В третьей части, которая, на наш взгляд, наиболее интересная и оригинальная, приводятся формулы речевого этикета в конкретных художественных произведениях.

Кажется, что такая конструкция работы вполне отвечает характеру учебного пособия, которое ориентировано на выработку навыков и умений речевого общения. То, что *Практикум по речевому этикету* адресуется также иностранцам, влияет и на способ демонстрации языкового материала – часто он сопоставляется с иноязычным материалом, причем, не ограничиваясь только одним языком, напр., английским. Этот прием позволяет автору ярче и показательнее выявить и продемонстрировать национальную специфику русского этикета, а вместе с тем помогает иностранцам лучше усвоить отдельные формулы речевого этикета в русском языке.

Т. Михальчук последовательно демонстрирует отдельные ситуации речевого этикета, начиная, конечно, с обращения и привлечения внимания. Автор четко разграничивает обращение к незнакомому и знакомому, что в русском языке имеет принципиальное значение. Важно, что отмечается отсутствие универсальной формы обращения к незнакомому человеку. Хотелось бы, однако, добавить, что такое явление вытекает из факта некоторой конкуренции между обращениями *товарищ* и *господин*, которая до сих пор наблюдается в русском речевом общении. В центре